

KASVATUS.

Nr. 6
4 aastakäik.

MÄRTS
1922.

A. Albo.

KASVATUSTEADUSLINE AJAKIRI.

1922 a.

ESTI ÕPETAJATE LIIDU HÄALEKANDJA.

SISU:

1. E. Martinson: Koolinoorsoo 4. kongressi puhul. (Lõpp.)	5. KIRJANDUSEST: K. Ruut: Vastuväited arvustusele.
2. A. Luur: Virumaa koolidenäitused käesoleva aasta kevadel.	6. KROONIKA.
3. V. Orav: Koolikirjandus ajaloo alalt.	7. ORGANISATSIOONIDE TEATED.
4. Näpped keele alalt.	8. Teated kongresside kohta.
	9. Õiendus.

Totm. address: Pikk tänav nr. 54, telefoni nr. 14-63.

Ajakirja „Kasvatuse“

=== tellimisi ===

võtavad vastu kõik postkontorid.

Peale postkontorite võtavad tellimisi vastu:

- Tallinnas:** K.-ü. „Kool“, Suure Karja tänav,
Tallinna õpetajate Seltsi asjaaj ja õp. J. Tamm, seltsi büroos,
Gogoli tän. 4.
- Pärnus:** Pärnu õpetajate osaühisuse „Liidu“ raamatukauplus.
Pärnu õpetajate ühingu kassahoidja õp. J. Mühlbach.
- Narvas:** Narva õpetajate Seltsi esimees õp. J. Sõster.
- Tartus:** „Postimehe“ raamatukauplus.
Õp. J. Soll, Tartu õpetajate Seltsi büroos, Jaani tän. 14.
- Viljandis:** Viljandimaa õpetajate Liidu raamatukaupluses hra A. Moks.
- Rakveres:** Eesti Õpetajate Vastastikku Abiandmise Seltsi raamatukauplus.
- Paides:** Tarvitajate ühisus „Iva“.
- Järva-Jaanis:** Õpetajad M. Väli ja J. Laan.

Jõuab müügile märtsikuu keskpäivil:

K. N. Rasevsky

„Stereomeetria“

Tõlkinud K. Veski ja J. Grünthal.

Tõlkes tarvitatud matemaatika
kommisjonis loodud oskussõnad.

K.-ü. „Loodus“

Tartus.

„Kasvatuse“

üksikuid numbrid müüvad:

- Tallinnas:** K.-ü. Rahvaülikooli,
K.-ü. Kooli, Pihlaka, Keiser-
manni, Mutso ja Ploompuu
raamatukauplused.
- Tartus:** Postimehe raamatu-
kauplus.
- Pärnus:** Pärnu Õpet. O.-ü. „Liit“.
- Võrus:** J. Semmi raamatukaupl.
- Viljandis:** Viljandi Õpet. Liidu
raamatukauplus.
- Rakveres:** Eesti kooliõpet. Vast.
Abiandmise seltsi raamatu-
kauplus.
- Paides:** Tarvitajate ühisus „Iva“.
- Haapsalus:** Läänemaa Õpet.
Liidu osakond.

Eesti Õpetajate Liidu häälekandja.

Nr. 6.

Märts 1922.

4. aastakäik.

Koolinoorsoo 4. kongressi puhul.

E. Martinson.

(Järg.)

Ka teised „ultraradikaalsed“, nagu J. Annusson ja J. Piiskar, pole kunagi nõudnud õpetajate kõrvaldamist õpilaste organisatsioonidest. 1919. a. 29. ja 30. detsembril Tallinnas peetud õpetajate-päeval kõneles J. Piiskar noorsoo liikumisest ja karskusest, kus ta järgmisi mõtteid avaldas (nagu need üles on tähendatud õp.-päeva protokollis) :

„Õpetajad on moraalselt kohustatud: 1) toetama noorsoo liikumist, koondudes viihestaskogudesse, 2) toetama eriti karskuspüüdeid ja korraldama koolis karskustunde, 3) lähenevat karskuspüha toetama, 4) välja andma noorsoo lehti“.

Samal koosolekul avaldas J. Annusson noorsoo liikumise küsimuse kohta järgmisi mõtteid :

„Peab hoiduma, et noorsoo liikumine ei muutuks moeasjaks. Kooli esimesel astmel peaks kasvatus olema rajatud perekondlikule alusele. Iseisev noorsoo liikumine algab teatavas vanaduses, teatavate huvide tekkimisega. Noorsoo liikumine ei tohiks täiesti eralduda koolist“.

Nii ei mõista siis meie „ultraradikaalsed“ meie noorte isetegevuse vabadust mitte nii barbaarselt, nagu seda neist arvatakse.

„Koolipoisi kultuse“ maksvusele pääsemisel olevat süüdi ka meie vabameel-

ne algkooli seadus ja tema loojad, kes teele läind kõige modernimate lööksonadega, kes seadnud endale üles ühe suure ideaali, teatava süsteemi, mis olnud algusest pääle „koolipoiss“ ja meie keskkooli seaduses tahetavat „koolipoisi kultust“ jälle üles säada. See süüdistus on ette toodud rkl. Lattiku poolt Riigikogus ja on seda mõtet ka parempoolne ajakirjandus avaldanud.

Siin on tegemist kas arusaamatusega, teadmatusega, või sihiliku võltsimisega. Meie algkooli seadus on ju kõigile kättesaadav. Näidaku algkooli seaduse kalalekipujud säält ükski paragraaf, milleks oleks „koolipoisi kultus“ üles säetud. Õpilasisse puutuvad par. on 51. kuni 56. Esimeses neist öeldakse, keda algkooli esimesesse klassi vastu võetakse, teine määrab kindlaks ülemineku korra ühest algkoolist teise, kolmas ja neljas räägivad kursuse lõpetajate õigustest, viies — tunnistuse andmisest õpilastele, kes enne kursuse lõpetamist välja astund, ja kuues sellest, et algkooli õpilased on vabastatud naturaalkohustest riigi ja omavalitsuste vastu.

Ja kuidas võis vabameelne algkooli seadus selles süüdi olla, kui keskkooli õpilased Viljandis rumalusi on teind? Vabameelne algkooli säadus on selleks liig vähe aega püsida saand, kui et ta juba keskkooli pääle oma rik-

kuvat mõju avaldada oleks saanud. Veel vähem saab tulevane keskkooli seadus juba praegu oma mõju avaldada. Algkooli seaduses on küll üks kuri paragraaf (algkool on ilma usuõpetusega), kuid parempoolsed tõendavad ju ise, et suurem osa õpilasist usuõpetust õpib. Keskkoolides õpetatakse usuõpetust vana seaduse põhjal edasi (ta on koolile sunduslik, kuigi ta usuvabaduse põhimõtte järele ei ole sunduslik õpilastele ja õpetajale). H-ra Lattik'u ütlemise järele olevat usuõpetusest osavõtjate õpilaste arv keskkoolides väga suur. Tähendab, ei saa õpilaste seas ettetulevaid väärnähtusi usuõpetuse puudusega seletada.

Et noorsugu tasakaalust välja on viidud, selle üle ei vaielda. Kuid sellel kõigel on palju sügavamad põhjused: meie rasked ja ebasoodsad olud üldse, eriti sõja aja järeldused, üldine kõlbluse langemine seltskonnas, meie madal, ladvik ja ühekülgne kultuur, väärtuslise kirjanduse, kunsti ja ideaalide puudus jne.

Ka moraalõpetusega üksi ei saa asja parandada. Tähtsam on moraalselt elada kui moraali õpetada. Õpilaste elu on aga palju rohkem seotud koduse ja läheda ümbruse eluga kui kooliga. Õpetajate elu, olgu ta nii moraalne kui tahes, ei jõua üksi seda üles ehitada, mis elu väljaspool kooli õpilases maha kisub. Ka räägitakse meie kodudes rohkem õpetajate vääratustest, kui nende voorustest, kuna esimesed palju rohkem silma torkavad ja meie seltskonnal suur õhin on inetusi ilma ette kanda.

Siiski ei räägi ma selle vastu, et koolis peaks moraali õpetama. Tegutseda seda, ja mitte ainult moraalõpetuse tundides, vaid eetilist külge tuleb õpetamisel alati silmas pidada.

Väga kuri ollakse Õpetajate Liidu päle sellepärast, et Liidu kongressil resolutsioon olevat vastu võetud, mis usuvabadust kitsendavat. On küll tõesti vastu võetud ühel kongressil resolutsioon, mille järele kiriklikkude talituste täitmist ei peeta kokkõlas olevaks õpetajate tegevusega, mispärast õpetajail tuleks nende täitmisest loobuda, kuid see resolutsioon ei tähenda mitte seda, et kongress kategooriliselt on ära keelanud Õpetajate Liidu liigetele kiriklikkude talituste täitmise, vaid selles resolutsioo-

nis avaldab kongress oma põhimõttelise seisukoha selle küsimuse kohta, s. o. kongressi arvates ei ole kiriklikkude talituste täitmine õpetajate tegevusega kokkõlas ja, teiseks tuleb õpetajail, kongressi arvates, nende talituste täitmisest loobuda. Tõsi küll, see resolutsioon on arusaamatusi välja kutsunud. Sellepärast võeti ka tema kohta järgmisel kongressil uuesti seisukoht, kus teda järgmiselt täiendati:

„Usuliste talituste täitmise asjus mineva aastasel kongressil tehtud otsus tuleb nõnda mõista, et õpetajaid ei saa milgi tingimusel kohustada usulisi talitusi täitma. Usuliste talituste täitmise küsimus ei tohiks avaldada mõju õpetajate valimise pääle.“

Edasi, süüdistatakse õpetajaid, et nad olevat puuduliku haridusega ja kasvatamata; neil puuduvat enestel huvi teaduse ja pedagoogiliste küsimuste vastu; nad ei suutvat õpilastes teaduse vastu huvi äratada; õpetajaid huvitavat pääasjalikult nende palk ja muud majanduslikud küsimused, kuna pedagoogiliste küsimustega ka kongressidel vähe tegemist tehtavat; nii olevat ühel kongressil pedagoogilised küsimused alles seitsmendal kohal seisnud. Õpilaste varjukülgede, ka joomise põhjusi, tulla pääasjalikult õpetajate juurest otsida.

Et meie õpetajate haridusline tasapind ideaalne oleks, kes seda tahaks tõendada. Meil on hääde õpetajate kõrval ka palju nõrku, eriti keskkoolides. Kuid miks? Meie keskkoolides oli enne suur osa õpetajaid venelased, sakslased või teised mitteeestlased. Emakeelse õpetuse sissesäädmisega pidid paljud neist õpetajaist meie keskkoolidest lahku- ma. Kõrgema haridusega õpetajate arv keskkoolides vähenes. Keskkoolide ja keskkoolide klasside arv aga on palju suuremaks kasvand. Kõrgema haridusega keskkooliõpetajate puudust on aidanud kasvatada ka see asjaolu, et paljud keskkooliõpetajaist on üle läind teistesse ametitesse (riigi- ja omavalitsusasutustesse kui ka ülikooli ja tehnikumi). Nende aset pidid täitma inimesed, kellel puudub tarvilik haridus.

Asja halvendas veel see, et meil puudusid tarvilikud õppeabinõud, puudusid emakeelsed õpperaamatud, puudus emakeeles klassikakirjandus (pole teda meil ka võõras keeles suurt saadaval). Mis-

sugune suur väärtus klassikakirjandusel õpilaste kohta on nende ideaalide väljakujunemise ajajärgul (keskkooli vanemais klassides), see on ju ometi üldiselt teada. Ei saa keskkooli ülemais klassides õpilaste vaimlisi huviseid täita ainult Lattik'u „Meie noortega“ või isegi Kreutzvaldi „Lembitu'ga“, kuigi need tööd omast kohast halvad pole. Ja meie omagi kirjanikkude paremad tööd pole saadaval. Tahab aga E. Kirjanduse Seltsi koolikirjanduse toimikond soetama hakata koolile tarvisminevat kirjandust ja palub selleks haridusministeeriumilt krediiti, siis jääb see krediit ikka valitsuse kitsaste värvate taha kinni. (Riigikogu eelarve komisjonij haridusministeeriumi alamkomisjonil läks tänavu aastal korda osagi nõutud summast eelarvesse võtta).

Õpetajate Liidul, kelle poole ka selle süüdistamises noolte teravotsad on pöördud, on väga hästi teada õpetajate hariduslise tasapinna puudused ja on ta neid alati parandada katsund. Ei ole õige, nagu oleksid Liidu kongressid ja õpetajate-päevad tegemist teind pääasjalikult majanduslike küsimustega ja tahapoolt nihutand pedagoogilised küsimused. Eesti iseseisvuse ajal on peetud 6 kongressi ja õpetajate-päeva. Neil koosolekuil on päevakorral olnud 89 küsimust, millest ainult 14 puudutavad õpetaja isikut, kuid mitte ainult tema palka, ning ainelist külge üldse, vaid ka tema edasiharimist, kutseeetikat jne. Ülejäänud 75 küsimust on pääasjalikult pedagoogilised, vähemas osas koolikorralduslised.

Ainult ühel õpetajate-päeval, 3. ja 4. jaanuaril 1921. a. Tartus, on õpetajate majanduslise seisukorra küsimus („Maa õpetajate majandusline seisukord“) esimese päevakorra punktina figureerind. Pääle selle oli päevakorras veel kolm küsimust, mis puudutasid õpetaja isikut („Õpetajate edasiharmine ja ettevalmistus“, „Õpetajate organiseerimine“ ja „Õpetajate vahekord koolivalitsustega“). Pääle nende küsimuste olid päevakorras veel järgmised: „Käsitöö õpetamisest“, „Loodusteadus ja kultuur“, „Noorte püha“, „Eesti-Soome koolikongress“ ja „Karskustööst koolis“.

Nii siis ei olnud ka sellelgi õpetajate-päeval ülekaal palgaküsimusel ja ei seisnud pedagoogilised küsimused mitte

7. kohal, kuigi selles mingit halba poleks olnud, sest võib ju mõnel koosolekul põhjalikumalt arutada majanduslisi, teistel aga pedagoogilisi küsimusi. Teistel Eesti Õpetajate Liidu poolt korraldatud kongressidel ja õpetajate-päevadel on aga peaaegu ainult pedagoogilisi, hariduslisi ja koolikorralduslisi küsimusi arutatud. Nii puudutasid viimasel kongressil ainult kaks küsimust õpetajat („Õpetajate kutseeetika“ ja „Õpetajate kodu“) kuna 27 päevakorra küsimust olid pedagoogilise sisuga. Viljandis 4. ja 5. jaanuaril s. a. peetud õpetajate-päevadel olid päevakorras ainult pedagoogilised küsimused.

Kuid pedagoogiliste küsimustega pole tegemist tehtud ainult kongressidel ja õpetajate-päevadel. Neid on sõelutud õpetajate ühingutes, liitudes, üksikute ainete — matemaatika, võimlemise jne. — õpetajate koosolekuil, komisjonides jne. Kongressid on ainult üles säädunud tähised ja kokku võtnud, koordineerind ning sanktsioneerind eriteadlaste detailitöö („Kleinarbeit“). Unustatakse ära, missuguste hiiglaraskustega on tulnud võidelda õpetajaskonnal ja tema esitusel. Oma kooli looma hakates puudus meil peaaegu kõik: emakeelsed õpperaamatud, teaduslik terminoloogia, õppekavad, õppeabinõud, ajakohane kooliseadus, korralikud koolimajad, rahalised ressursid, kooli uuendustest arusaaja seltskond ja, kahjuks, ka tarvilik arv häid õpetajaid. Kuid hiiglatöö on ära tehtud — ei mitte seltskondliste asutuste ja ajalehtede poolt, kes oleks võinud koolile katsuda soodsaid väliseid tingimusi luua (koolimaju kohendada, õppeabinõusid muretseda jne.), esimesed materiaalselt, teised vaimliselt asjatoetades, vaid just selle laimatud ja sõimatud õpetajaskonna poolt. Paari-kolme aasta jooksul, kus veel on tulnud võidelda ka sõjaliste ja muude välise raskustega, oleme ometi niikaugele jõudnud, et meil on emakeelsed õpperaamatud, on välja töötatud emakeelne terminoloogia peaaegu kõigis aineis, ka raskemais, nagu psühholoogias ja loogikas, on läbi arutatud tähtsamad kooli seadused jne. Kõige selle juures on alatasa edasi õpitud ja õpetatud. Igal koolivaheajal on kursustel käidud õppimas ja õpetamas. Ei ole õpetajaskonnal siiti kunagi selles töös vaheaega olnud, ega ole ka lähemal ajal seda oodata. Eriti on

pidand need rakked olema, kes õpetajaoskonna juhtivail kohtadel asuvad.

Kas ei tundu siis otse demagoogiana, kui parempoolseis ajalehtedes ja isegi Riigikogu Kõnetooliit tõendatakse, et Õpetajate Liit vähe tegemist teeb pedagoogiliste küsimustega. Kas see ei ole vesi nende veskile, kes arvavad, et õpetajal tuleb aasta kohta arvates päevas läbistikku 1½ tundi töötada. Usun kindlasti, et Eesti õpetajaskonna tööd meie iseseisvuse algusel ajalugu kord teisiti hindab.

Mis puutub sellesse, et õpetajad ka oma eluga õpilastele halba eeskujuga andvat ja et ka õpilaste joomine nende arvesse tulevat kirjutada, siis on see süüdistus terve õpetajaskonna kohta täiesti ülekohtune. Üksikud erandid on ju olemas, kuid üldiselt ei tohiks õpetajaid mitte süüdistada. On ju teada, et just õpetajad karskuse asja meil on ajanud. 30. detsembril 1919. a. võeti õpetajate-päeval ühelhäälel vastu järgmine resolutsioon:

„Õpetajate-päev tunnistab tarvilikuks õpetajate osavõtmise karskuse liikumisest“.

Samuti on mõned maakonna liidud oma liigetelt karskustööst osavõtmist katgeooriliselt nõudnud.

Edasi süüdistatakse õpetajaid, et nad istutavad kooli kommunismi, tassivad sinna kõiksugu punast kraami, on poliitikamäratsejad, saadavad eneste hulgast välja riigi äraandjaid ja et Õpetajate Liit tahtvat olla ainult pahempoolsete lastekasvatavate organisatsiooniks. Olevat isegi kongressil otsus vastu võetud, et iga õpetaja peab pahempoolne olema.

Millal, kus ja kes on meie kooli kommunismi ja kõiksugu punast kraami tassinud ja kes need poliitikamäratsejad õpetajad on, pole konkreetselt öeldud. Raske on sellepärast ka siin midagi vastuväiteks ette tuua. Õpetajate Liit ja tema häälekandja igatahes sarnaste asjadega tegemist teind pole. „Kasvatus“ on küll sagedasti käsitand töökooli ja muid kooliüenduse küsimusi, mille juures eeskujusid on otsitud Lääne-Euroopast, pääasjalikult Saksamaalt, kuid kunagi pole „Kasvatus“ olnud mõne poliitilise partei häälekandjaks. Kui õpetajaskonda on kaitsnud parempoolsete süüdistuste vastu, siis on seda tehtud objektiivselt, kindlaid fakte ette tuues ja ei tähenda see veel seda, et „Kasvatus“

kommunistide, iseseisvate sotsialistide, sotsialdemokraatide või tööerakonna häälekandja on. Ka ei ole Õpetajate Liidu juhatusel teada, kes Liidu liigetest isamaa äraandjad on. Meie teada Liidul sarnaseid liikmeid pole olnud. Küll on aga mitmed Liidu liikmed vabadussõjast osa võtnud ja mitmed neist, muu seas ka Anton Õunapuu, sääln oma elu ohvriks toonud.

1920. a. Tallinnas peetud kongressil kandis õpetaja A. Marfeldt (praegune riigikogu liige Maramaa) ette referaadi: „Õpetaja ja poliitika“. Selle referaadi teesid on protokolleeritud. Esitan neist olulisema osa:

„Koolieitohi õpetaja mil-lalgi poliitilise kihutus-töö tallermaaks teha; olgu üles säetud nõue, et õpetaja niisuguse poliitilise ilmavaate esitaja peaks olema, mis elu uuemate vooludega opositsioonis ei oleks. Väljaspool kooli peaks õpetaja tohtima ilma takistamata poliitilisest võitlusest osa võtta“.

See referaat on põhjust annud Õpetajate Liidule etteheiteid teha, et tema liikmeks võivat olla ainult pahempoolsed. Kuid see referaat käsitab küsimust ainult teoreetiliselt, teiseks räägitakse sääl ainult poliitilisest ilmavaatest, mis ei oleks opositsioonis elu uuemate vooludega ja, kolmandaks, ei võetud selle referadi puhul mingisugust resolutsiooni vastu, mis Liidu liikmeile siduv võiks olla. Nii ei ole siis ka ei Liidu juhatus, asemikkude kogu ega komisjoni liigete valimisel kunagi nõuet üles säetud, et valitavad ei tohiks olla parempoolsed. Tegelikult on ka kõigisse neisse asutustesse valitud nii paremkui ka pahempoolseid. Praegu on Liidu juhatus 12 liikme hulgast ainult kolm sotsialdemokraati (Vestholmi gümnaasiumi õpetaja J. Rummo, tehnikumi dekaan J. Klivet ja nende ridade kirjutaja). Teised 9 liiget on kas tööerakondlased, rahvaerakondlased või ei kuulu kuhugi parteisse.

Kui kangesti „pahempoolne“ või „riigivastane“ see Õpetajate Liit on, võiks näidata järgmised faktid:

1919. a. peetud õpet. kongressil saadet tervitustelegrammid Eesti rahvaväele, Asutavale Kogule ja Vabariigi Va-

litsusele. Rahvaväele saadetud telegramm kõlab järgmiselt:

„Üleriikiline õpetajate kongress, 2500 õpetaja esitus Vabas Eesõis tervitab südamlilikult ja suure tänutundmusega meie vürdlemata vahvat rahvaväge, kes ennastsalgavalt jätkab võitlust meie iseseisva Eesti kodu eest, võitlust, mis ulatab Lembitu päivini*). Eesti õpetajaskond püüab meie noortsugu kasvatada vääriliseks kodanikuks Vabale Eestile, kes tänuga mälestaks ja edasi kannaks kangelaste vaimu, kes oma elu pandiks pannes võitsid ja kindlustasid teistele vabaduse ja iseseisvuse“.

Samuti on ka hiljem Riigikogule tema kokkuastumise puhul telegramm saadetud õpetajate-päeva poolt, kes sel ajal Tartus koos oli. Kõik õpetajate-päevad

*) Sel ajal oli sõda langesvehriga. Sõja pärast ei saanud ka paljud õpetajad kongressist osa võtta. E. M.

ja kongressid on lõppend rahvahümniga. Kongresside ja õpetajate-päevadel on sagedasti rahvusliku kooli tähtsust selgitatud ja rõhutatud.

Oleme selle küsimuse juures pikemalt peatand, kui see meile armas oleks olnud. Kuid polnud teist võimalust kõige selle laimu tagasitõrjumiseks mis õpetajaskonnale, peasjalikult aga tema juhtivale asutusele näkku on paisatud. Lugesime „Kasvatuse“ kui õpetajaskonna häälekandja kohuseks teda põhjendamata süüdistuste vastu kaitsa.

Tahame loota, et parempoolne ajakirjandus tulevikus mitt. nii kergemeelselt Õpetajate Liidu ja õpetajaskonda laimama ja mustama ei hakka.

Mustatud ja laimatud lastekasvatavad ja vaimlise elu juhtijad ei ole kellegi vaba rahva kasvatavad ja juhtijad. Kui tahate näha demoraliseeritud noorsugu, siis jätkake aga oma musta tööd!

(Lõpp.)

Virumaa koolidenäitused käesoleva aasta kevadel.

A. Luur, Virumaa koolinõunik.

Viru Maakonnavalitsuse haridusnõukogu oma koosolekul 17-mal jaanuaril s. a. tunnistas tarvilikuks korraldada käesoleva õppeaasta lõpul Virumaal, nimelt: Väike-Maarjas 27, 28. mail, Jõhvis 4., 5. juunil ja Rakveres 10., 11. juunil koolidenäitused.

Näituste eesmärgiks on ühelt poolt koolitöö elustamine, värskendamine ja laiemal seltskonna tutvustamine meie koolidega, teiselt poolt.

Seltskond teab ja tunneb meie rahvakooli ainult nime järele.

Missuguste raskustega tuleb meie rahvakoolil tõsisel ja igapäevases elus võidelda, sellest ei ole laiemal seltskonnal aimugi.

Kodanik, kes linnas elab, vaatleb rahuldatus tundmusega ilusat algkoolimaja ja uhkustunne täidab ta südant, kui ta mööda läheb suurepärasest ehitusest, milles keskkool asub.

Midagi sarnast aga pole leida maal.

Koolinäitused peavad seltskonnale selgeks tegema, kuidas töötab meie rahvakool praegu ja kuidas peaks ta töötama.

Missugune on suurimalt jaolt meie praegune rahvakool ja missugustes oludes ta töötab?

Raske südamega astud sagedasti meie koolimajasse külas. Juba koolimaja välimus räägib eitavalt enese eest. Veel raskemaks muutub meeleolu, kui koolimaja ukse lahti teed.

Väikesed ruumid, madalad laed, sumbund õhk, millest värskel inimesel varsi pää valutama hakab, mustad pürandad, ilma katteta seinad, lõhutud aknad, milledest tuul puhub, paistavad vaatajale silma ja rusuvad meeleolu. Mõnegi lapse ihukate jätab palju soovida, selgel sõnal tunnistust pakkudes õpilase kehusest. Kergete riietega ja puuduliste jalanõudega varustatud peavad 10-, 11-aastased lapsed talvel suure külmaga ja sügisel poriga 4, isegi 5 versta kaugusest kooli tulema.

Puuduvad kaustikud, tarvilised õppearaamatud, pliiatsid ka tihti pääle kõigil õpilastel. Ühel pikal pingil leiad 3—4 õpilase pääle ühe vana katkise õpperaamatu, üks õpilane kirjutab pliiatsiga, teine tindiga. Mõnes Naroovataguses valdas jagati lastele alles pääle uutaastat

kaustikud. Uue kaustiku muretsemiseks raha vanematelt lapsed kuidagi saada ei suuda.

Mingisugust lugemisematerjaali pole suuremal jaol meie rahvakoolidest lastele pakkuda päälle õpperaamatu. Puuduvad raamatud Eesti ajaloost, Eesti kirjandusest. Sagedasti katkeb lastel päälle 4 kl. algkooli lõpetamist hariduse saamine, sest et vanematel ainelistel põhjustel võimalust pole oma laste haridust jätkata kõrgemais koolides.

Niisugustes oludes ei saa koolile arvesse panna seda, et kool pole suutnud lastes armastust raamatu ja huvi hariduse vastu äratada. Ma võiksin nimetada nii mõnegi rahvarikka koha raudtee ja alevite läheduses, kus ükski kodanik, päälle kohalise õpetaja, ainustki ajalehte ei telli ega loe. Ka õpetaja seisukord meie rahvakoolis pole sugugi nii hiilgav, kui harilikult mõeldakse.

Sekeldused õpetaja ja vallavalitsuse vahel korteri saamise suhtes, sagedasti rahva vaenuk olek õpetaja vastu, ja korratu palgamaksmine, takistavad omalt poolt ja mõjuvad halvasti koolitöösse. Nende puuduste päälle vaatamata töötab siiski meie rahvakool, oma kõrget ülesannet täites, niipalju kui võimalik.

Ka kõige parema tahtmise juures ei suuda riik ega maakonnavalitsused kõiki puudusi korruga eemaldada. Ehk küll rahva praegune majanduslik seisukord raske on, peab seltskond igal pool kooli aineliste olude parandamiseks kõigest jõust kaasa aitama, sest et rahva hää käekäik ja riigi tulevik rahva hariduslikest tasapinnast suurel määral oleneb.

Hää tahtmise ja küsimuse tähtsusest arusaamise puhul võib seltskond paljugi ära teha. Tarvis aga tahta. Kavatsavad koolide näitused Virumaal peavad aitama rahva seas huvi kooli vastu tõsta ja rahvale kooli tähtsust selgitada. Näitusel saavad välja pandud igast klassist õpilaste terve aasta igasuguse sisuga kirjalikud tööd Eesti keeles, matemaatikas, võõras keeles ja joonistamises. Samuti tutvustatakse seltskonda laste saavutustega käsitöö alal.

Tihti kuulub rahva seas hääli, et lapsi kooli saata praegusel ajal asjata olla, sest et usuõpetust koolis ei õpetata ilma asjata rääkita paberit joonistuste päälle, venekäsi ka rääkima ei õpetata, kuna savitööd laps ka pottsepa

juures veel paremini, kui koolis, ära õpida võib.

Muidugi, arvustavad meie rahvakooli ülal toodud viisil vähem arenend rahvakoolid.

Ei saa puuduma näitusel ka klassi seinatahvlid ja pingid, millel lapsed istuvad, et näidata, kui palju meie koolimööbel ajast ja arust maha on jäänud.

Arusaadav, et niisuguste pinkide kõrval ka eeskujulikult valmistatud pink saab olema. Kui raske on õpetajal praegustes kitsastes oludes meie rahvakoolis töötada ilma mingisugusteta õpibabinõudeta, ainult elava sõnaga suuremalt jaolt läbi ajades, sellest pakub selge pildi maakoolide õppevahendite väikene ja puudulik arv.

Võrdlemiseks sellele, mis koolis peab olema, et tagajärjekalt töötada, saavad näitusel koha leidma suurte kirjastus-äride õpperaamatute ja õppevahendite väljapanekud. Et koolinäitus ka õpetajale kasu võiks tuua, antakse näitusele rohkem vilund õpetajate poolt eeskujulikud tunnid Eesti keeles, koduloos, selles uues aines meie rahvakooli õppekavas ja matemaatikas. Rahvas võib näha ja kuulda, kuidas koolis lastega töötatakse.

Päälle selle kutsub näitust korraldaja komitee tuntud kasvatusedlased näitusel koolitöö ja kasvatusliste küsimuste üle loenguid pidama. Ka selle eest kantakse hoolt, et näitusel ülesvõtted koolidest, klassitubadest, kõiksugu diagrammid, tabelid, koolistatistika andmed puuduma ei saa. Juure pean lisama veel, et näitusel üksikud ja ühendatud koolide laulukoorid oma ettekannetega Eesti lauludes rahvale näitavad, mis rahvakool sel alal teha suudab. Kokkuvõttes, peaks kavatsesav kevadine Virumaa koolidenäitus igast küljest huvitav olema ja meie koolioludest — seltskonnale täielise mulje järele jätmä.

Et näitusest osavõtma kõik Virumaa-konnas asuvad rahvakoolid, ka Naroovaltagused Vene valdade koolid ja Virumaa keskkoolid kohustatud on, tuleb soovida ja loota, et Virumaa õpetajaskond ühisel meelel suure kasvatuslise ja seltskondlise tähtsusega ettevõtet jõudumööda toetades, näituse teostamiseks ja hääks kordaminekuks igapidi kaasa aitama saab. Selleks jõudu ja tarvilisi ettevalmistusi.

Koolikirjandus ajaloo alalt.

V. Orav.

Eesti Õpetajate Liidu juhatuse ülesandel on mul au esineda Teie ees mõne sõnaga koolikirjandusest ajaloo alal. Ajaloo õpetajate teavad, et antud teem on liiait laialine selleks, et temast 45 minuti jooksul täielik ja küllaldaselt rahuldav pilt pakkuda. Tahes või tahtmata pean omalt poolt antud teemi piirama. Ma jätan puutumata kõik selle kultuurilise raudvara, mis võõrad rahvad võõras keeles on koolikirjandusele ajaloo alal annud ja piiran oma teemi emakeelse koolikirjandusega. Seda veel vähe, ka emakeelses koolikirjanduses ajaloo alalt jätan ma harutamata vananend, iganend, tarvitusele kadund algupärased ja tõlgitud tööd, peatades ainult uuema, värskema ja loetavama kirjanduse juures, nii et minu õige teem kaldub Õpetajate Liidu omast ja ajakirjanduses kuulutatud teemist kõrvale ja võib olla ei vasta austatud kuulajate soovidele, kuid teate ajapiiramise üle referaadi kohta sain ma alles 22. detsembril aastal kätte; siis oli juba hilja aega juure nõutada ja Liidu kavatsustes muudatusi ette võtta. Nii siis minu esitelem pakuks lühikese ülevaate uue Eesti keelse koolikirjanduse kohta ajaloo alal. Siingi pean ma silmas peamiselt õpperaamatuid, sest viimaseid ostma kohustatakse õpilased, nende abil töötavad õpetajad, neilt oodatakse häid resultate, need peavad meie ideaalidele koolikirjanduses vastama. Muu kirjandus ajaloo alalt ei ole ju sunduslik kõigile õpilastele, ei ka tarvitata igas ajaloo tunnis, nagu: lugemikud, krestomaatiad, konspektid, genealoogilised ja sünkroonilised tabelid, ajalooline bellatristika jne.

Ajaloo õpperaamatud võiks sisuliselt jaotada elementaarseteks, mis määratud esimese astme koolidele, ja süstemaatilisteks, mis on määratud teise astme koolidele. Ühed kui teised, tahes olla eeskujulikud ja vastuvõetavad, peavad teatud nõuded rahuldama, mis ajaloo metodistid üles saadnud. Need nõuded oleks järgmised (v. „Kasvatus“ 1920, nr. nr. 13—16, lhk. 418):

1) Õpperaamatu plaan olgu kindel ja selge, mingisuguseid kõrvalkaldumisi,

hüppeid ja segamisi ei tohi olla. Plaan ise võib olla kronoloogiline, kus aja mõiste, järjekorra sündmustik mõduandev on, või ideoloogiline, kus teatud idee ajaloolisi sündmusi valgustab ja seob neid, tihti kronoloogiliselt lahkuminevaid fakte, ühiseks suurepäraseks pildiks. Kronoloogiline (biograafilis-kronoloogiline) plaan võib kolmesugune olla: a) kronoloogiline progressiivne, kus sündmused ja elulood üksteise järele arenavad, vanemast ajast algades kunni kõige uuema ajani, b) kronoloogiline regressiivne, mis eelmisele otse vastand, ja d) sünkrooniline, kus kaasaegsed tegelased ja üheaegsed sündmused kõikide ilmarahvaste elust kõrvu säetakse ja esile tuuakse. Olgu raamatu plaan missugune tahes neist, ikka tuleb silmas pidada, kas ta on järjekindlalt läbi viidud, kas ta vastab teatud kooli tüübile ja selle õppekavadele.

2) Raamatu sisu olgu nii valitud, et ajaloo arenemiskäik ehk protsess selgelt silmi paistaks ja igakülgsest valgustatud saaks. Vähe on elulugudest ja suurtest sõdadest, vaid tingimata peab jutustama riiklisest ja ühiskondlisest korrast, rahvamajandusest, ainelisest ja vaimlisest kultuurist (tööstus, kaubandus, usk, teadus, kunst jne.).

3) Valitud materjal olgu nii jaotatud, et tähtsam esimesel kohal, vähem tähtis teisel kohal seisaks.

4) Vigu, anakronisme ja hüppeid ei tohi raamatus olla.

5) Raamat ei tohi ka sihilik, tendentslik olla.

6) Keel olgu lihtne, kerge ja kujukas, laste arusaamisele vastav.

7) Kausta poolest olgu raamat parajasti suur, vastav õppekavadele ja näidatundide arvule, mitte liig suur, ei ka liig lühike, konspektiivne.

8) Raamatu väljund olgu meeldiv, (hää paber, sõre trükk, ilusad illustratsioonid jne.).

9) Eeriti Eesti ajaloo kohta võeti viimasel, s. o. viiendal üleriiklisel Eesti õpetajate kongressil (16.—18. juunil 1921. a.) Tallinnas vee järgmine resolutsioon vastu (v. „Kasv.“ 1921, nr. nr. 13—14): „Kodumaa ajalugu tuleb üldi-

sega paralleelselt läbi võtta ja teda tuleb tõsiselt käsitada, kuid nii, et Balti Saksa ajalugu ei pääseks domineerivale kohale“.

Nende nõuete kohaselt tuleb ka iga ajaloo õpperaamatut hinnata.

Meil praegusel ajal on laialt tuntud ja tarvitavad õ,eti kaks ajaaloo õpperaamatut, mis algkoolidele määratud, nimelt: 1) Johann Leopold Jürgens'i „Ajalugu rahvakoolidele“, mille esimene osa (Vana- ja keskaeg) ilmus 1918. a. ja teine osa (Uus aeg) — 1920 ja 2) Johann Sitska „Ajaloo algõpetus“ (Vana-, kesk- ja uusaeg).

Luban austatud kuulajatele lühidalt meelde tuletada seda, mis ma kaks aastat tagasi „Kasvatuses“ härra Jürgensi raamatu kohta kirjutasin (v. „Kasv.“ 1920., lhk. 419 järgm.):

Raamatu plaan on kronoloogiline, jutt viib ühe valitseja juurest teise juure, rõhutatakse iseäranis väliseid sündmusi, sõdu, n. n. poliitilist ajalugu, kuna sisemist riiklist korda ja selle arenemist vähe ja nõrgalt valgustatakse. Kronoloogiline-progressiivne plaan on meie Eesti õpperaamatutes ja ka mujal harilikult kõige enam pruugitav ja vast kõige selgem, kui ta puhtalt läbi viiakse. J. L. Jürgens aga ei suuda igakord kavakindl olla. Näit. jutustab tema muistsetest germaanlastest alles siis, kui lapsed juba teavad suurest rahvaste rändamisest, barbaaride riigist jne. (lhk. 60, 65); ühest barbaaride riigist (läänegootlastest) on jutt alles pärast Karl Suurt ja tema riigi jaotust, sellegi leiame ootamata kombel päätükis „araablaste“ (l. 71) ja „tatarlaste valitsus Venemaal“ on paigutatud enne päätükki „noormannidest“ ja „feodalismist“ (l. 79—83) ja viimases päätükis kuuleme isegi paavsti võimu kasvamisest (!); päätükk „Ida-Euroopa keskaja lõpul“ pajatab Venemaast kunni Ivan IV surmani (l. 107—114), just nagu alles siis lõpeks keskaeg ja algaks uus aeg; kontrreformatsioonist kuuleme enne reformatsiooni (võrdle lehek. 143 ja 144); pealkirja all „Soomemaa usupuhastuse ajajärgus“ jutustatakse Soomemaa XII, XII, XIV ja XV-mal aastasadael, kuna usupuhastuse ajajärgule (XVI a. s.) ainult viimne lõpulause on pühendatud, mis järgmiselt kõlab: „Ühes Rootsi-maaga võttis ka Soomemaa Gustav Vasa ajal Lutheruse usu vastu“ (l. 147).

Sarnane puudulik plaan juba treb raskusi ajaloolise perspektiivi loomiseks, ajaloo arenemiskäigust arusaamiseks. Veel enam tumestab ajaloolist protsessi ajaloo aine õnnetu valik. Nagu möödaminnes juba tähendasin, koondub J. Jürgens'i „Ajaloo“ sisu peaaesjalikult poliitilise ajaloo ümber. Üksikud faktid, isikud ja arvud seisavad pikas reas üksteise kõrval täiesti — nagu näib — juhuslikult, seemiselt sidumata, põhjendamata. Viimast ülesannet autor ei näi enesele üles seadvatki, nagu ta „sissejuhatuses“ kirjutab: „Ajalugu jutustab meile, kuidas inimesed maa pääl on elanud, missugused muudatused rahvaste elukäigus ette on tulnud, kuidas üksikud rahvad ja riigid ajajooksul ära on kadund ja nende asemel teised ilmund. Ühe sõnaga, ajalugu näitab meile, kuidas inimesesugu praegusele edenemiseastmele on jõudnud, ta kirjeldab inimesesoo edukäiku“ (l. 3). Teatavasti pakuvad paremad õpperaamatud vastust mitte ainult küsimuse pääle „kuidas“, vaid ka: „miks?“ Loobudes pragmaatilistest meetodist ja käsitades episoodilist kursust, toob J. J. oma raamatusse palju sarnast prahti, mis täiesti ülearune „ajaloo rahvakoolidele“, mille ilma kahju kartmata võiks teiste katkendite ja jupikeste vahelt välja jätta, et mitmele teisele tähtsale küsimusele ruumi lubada.

Näiteid selle kohta võib leida „Kasvatuses“ (1920. a. lhk. 419—420). Need näited vastaksid ühtlasi ka küsimusele, kas on Johann Jürgensi poolt valitud ajalooline materjaal nii jaotatud, et enam tähtis esimesel kohal, vähem tähtis teisel kohal seisaks.

Mis puutub otsekohe Johann Jürgensi raamatu sisusse, mitte ainult kavasse, materjaali valikusse ja selle jaotusse, vaid ka materjaali väärtusse, siis peab avalikult tunnustama, et teaduslikkuse suhtes siin mõnigi „viga, anakronism ja hüpe“ ette tuleb. Näited selle kohta olen ajapuudusel sunnitud tänasest ettekandest välja jätma; asjast huvitatud isikud leiavad tarviliikud tõendused säälsamast „Kasvatuses“ numbrist, lhk. 420—422.

Pääle hulgaliste tõsiste vigade leidub raamatus veel palju oluliselt tumedaid kohti ja arusaamatusi (tõendused säälsamas). (Järgneb.)

Näpped keele alalt.

Tihti kuulutatakse ajalehis õpetaja ot-simise puhul, et olla tarvis „õ p i j õ u d u“. Sõna on ses kujus tulnud tarvi-tusele ajast, mil „õpejõud“, „õperaamat“ j. n. e. osutused ebapärase sünni-tustena. Uusi tuletusi ei osata aga praeguse ajani otstarbekohaselt tarvi-tada.

Siin tuleb meeles pidada, et „õpi“ (nomin. „õpp“) on tulnud sõnast „õp-pima“; nii siis „õpi“ tuletused on kõik õppimisega ühenduses. Selle järele tä-hendaks „õpijõud“ õppijat, ka kooliõpi-last ja koolipoissi. Nii oleksid kuuluta-jad eksiteel, kui soovivad saada õpeta-jat. Eeskujuliku koolipoisi saamiseks oleks kuulutus kohane. Kui tahetakse jõudu, kes õpetaks — õppaks, siis liide-tagu see sõnaga, mille nominatiiv on „õpe“ ja genetiiv „õppe“ (nagu hüpe

— hüppe). Sõnaga „jõud“ liituvad tei-sed harilikult genetiivis (näit. kande-jõud). Nii oleks tuletus õpetaja tähen-duses „õ p p e j õ u d“. (Vaata selle koh-ta veel „keelelist kuukirja“ lhk. 21 ja Dr. Kettuse „Soome keele õpiraamatu“ eessõna). Selle järele tuleks vahet teha „õpikäigu“ ja „õppekäigu“, „õpiraama-tu“ ja „õpperaamatu“ vahel. Esimeste otstarve oleks õppimine, teiste — õpe-tamine.

Ei ole sünnis kuulutada „otsitakse õpetajat Inglis keeles, loodusloos, mate-maatikas“ jne. Ei saa olukorda sel pu-hul üieti ette kujutada. Tuletab meele kərbse olemist kohvitassis, või mõnd praadi kastes. Soovitavam siin vist tarvitada aine nimetust genetiivis. Nii siis: „otsitakse Inglis keele, loodusloo, matemaatika jne. õpetajat“. — nap—

Kirjandusest.

Vastuväited arvustusele. *)

K. Ruut.

— Mineva aasta „Kasvatuses“ nr. 23—24 on V. Orava sulest minu „Eesti rahva-kooli ajaloo“ üle arvustus ilmunud, mil-lest ma vaikides mööda minna ei saa.

Arvustus on kasulik, seega soovitav, kui ta õiglane ja asjalik on; kui ta seda mitte ei ole, siis võib ta kahjulikuks saada asjale, aga igatahes arvustajale. Arvustaja kaotab lugupidamise ja usal-duse enese vastu ära; ühtlasi langeb vari ka selle peale, kes eba-arvustuse avaldas, seekord siin „Kasvatus“. Õpe-tajate seas on kuulda etteheidet „Kasva-tuse“ kohta, et ta liig sihilik, arvustuses mitte õiglane ei olevat. Üks gümnaa-siumi õpetaja (Jaakson) ütles „Kasva-tuse“ kohta, et ta liig vesine olevat, sellep. ta teda ei lugevat. Minu küsi-mise peale, mis seal siis vesist on? Os-tis ta: Arvustused!“ Edasi pärimise peale, mis seal siis arvustuses vesist võib olla? oli tema arvamine, et nad üksi asja välise koore, s. o. keele, õi-gestkirjutuse, trükivigade, etc. kallal oma suurt tarkust tahavad paista lasta, aga asja ennast sisuliselt puutumata jä-tavad.

Orava arvustust lugedes tuleb tunne, et tol „Kasvatuses“ arvustajal õigus on: Orav läheb asjast endast pea vaikides mööda, arvustab ainult minu loogikat, minu stiili, keelt ja õigestikirjutust etc., s. o. välist koort. See on Aaviku asi, mitte cand. hist. asi. Nii ei vasta ta mitte oma nimekaimule, kes käbi kallal seks närib, et tuuma kätte saada. Ma oleksin isand Oravale väga tänulik olnud, kui ta oma suure tarkusega minu „suurt pretensiooni oleks vähendanud, seega, kui ta oleks kindlate faktidega

*) Autor arvab käesoleva kirjutuse „Kasvatuses“ avaldamise õigustatud ole-vat, sest „audiatur et altera pars!“ Kuigi meie ei arva, et selle põhimõtte pärast iga kirjutuse avaldama peaks, teeme seda seekord siiski — mitte sellepärast, et seda tööd avaldusvääriliseks peame, vaid et toimetust on mõnelt poolt süü-distatud, et ta mitte küllalt erapooletu ei olevat. Autori kirjaviisi jätame muut-mata. Toimetus.

näidanud, mis mina omas ajaloos viltu, mis puudulikult, mis välja jätnud, mida vähe ja mida liiga palju olen esitanud. See oleks asjale kasu saanud, sest siis oleksivad tõised, kes sellel väljal midagi teha tahavad, teadnud oma tööd täielikumalt teha. Sest seda võib iga uskuda, et mina mitte sugugi selle peale ei pretendeeri, kui oleks minu töö täielik. Ise asi on, ajalugu õppida ja siis tõiste järele tõlkuda ehk tõiste pealt ära kirjutada; ning ise asi on, ajalugu uurida ja siis kirjeldada. Kui meie tuntud Eesti ajaloo uurijad Lipp, Reimann ja Prants midagi ütlevad, siis on sel tähendus; kui seda aga keegi ütleb, kes üheski erialas mitte midagi ära teinud ei ole, olgugi, et ta nime ehib epitheton ornans c a n d. h i s t., siis ei ole tema d i s e i d arvesse võtta.

Keegi tõine nimetas Orava arvustusi Toriki ja Treibergi raamatute üle „väikluseks“. Mina leian tema arvustust minu raamatu üle veel kaugemale asjast ära minevat: ta arvustab mind, raamatu kirjutajat, ja kuis veel? üksnes näägutades, mille naeruvääriliseks teha püüdes. Selle juures ei suuda ta lehekülje nummert õigesti üles anda, ei oska vahet teha trükivigade ja õigestikirjutuse vigade vahel, ega taipu vigaseks tsiteeritud lausest näidata, mis seal viga on. Teaduse ilmas ei tõendata ega lükata ümber mitte midagi parodeerimisega, vaid kindlate faktidega. Selle juures pöörab ta jultunult sõnu minu suhu, mis mina enese kohta mitte ei ole ütelnud: vale on, et mina oleksin enesest kiidelnud „haritud ringkondadest pärit, olev“, vale on, et mina oleksin saanud „isiklikuks aukodanikuks“. Otse ülekohtune on näägutamine Ameerika ülesleidmisest; ma olen seal ainult ajaloolist fakti nimetanud, mida isand Orav oma kulunud ironiaga mitte valesks teha ei suuda. Nii kaua kui tema ei ole näidanud, mäherdune tema, õige „arusaamine ajaloost, selle ülesannetest ja käsitusviisidest“ on, seenikaua on uskuda, et tema veel enam „parteiliku subjektivismis“ kinni on kui mina. Tervest arvustusest paistab nii välja, kui oleksin mina sellega suure kurja ära teinud, et olen jülgenud ajaloo uurimise kallale asuda.

Aga pöörame nüüd piigi ots ümber, s. o. arvustame mõne näitusega Orava

arvustust. Kui pretensioonist räägitakse, siis nõuab loogika, grammatika ja stiil ka objekti nimetamist, mille peale pretenteeritakse, Orav ei ole seda teinud. Orav laidab minu raamatut, see olla „ääretu igav“. See ütelus on stiili ja loogika vastane, sest igav on abstrakt, ä ä r e t u on konkreet, niisugusid vastalisi asju ühendada ei luba. Teie Tshelpanov vist mitte. Kord Viljandis ühel koosolekul tõendas psühholoog Orik, et kui kellegile asi igav on, et süüd siis mitte asja, vaid igavusetundja küljes on. Tookord ma kahtlesin Oriku tarkuse üle, nüüd näen, et tal õigus on. Kuis nii? Vaat nii! Hingeteadlaste seletuse järele sünnitavat subjektivismi eluvust ja ärritust, et see õige, näitab Orav ja ta arvustus; edasi: elevus hävitavat igavust. Kuis saab siis minu raamat igav olla, kui temas subjektivism ja elevus Orava oma tõenduse järele olemas olla? Kas ei lonka siin Orava loogika sihilikkusest? Veel enam loogikaogar on Orava seletus minu rahvakooli jaotuse üle. Vaadaku ometi kord isand Orav uuesti järele, kas ei ole minu jaotuse pealkirjadeks: „Rootsiaegne kool“, „Vene orja-aegne kool“, „Vene priiuse-aegne kool?“ Kas ei ole siin ühine alus kool? aga mitte „valitsus“, ega „rahvas“. Kas ei eita siin liikmed „orja-aegne“ contra priiuse-aegne? Orava rõõmuks pean ma tunnustama, et ma Tshelpanovi „Loogika raamatut“ mitte lugenud ei ole, ehk ta mul küll kapis on. Aga ma olen õppinud (ma ei ütle mitte: lugenud) Dittese, Kampmanni ja Hemani loogika raamatuid ja seminaaris Kurriku suust, kelle loogika kindla sõnastusele Orav mitte lähedale ei saa.

Orava arvustus tõendab uuesti seda vana nähtust, et niisugust pühadust ja tõt, ammugi siis mitte raamatut ei ole, mida sihilikkus maha kiskuda ei sõandaks ja ei saaks.

Järelsõna.

K. Ruut'i „vastuväidete“ ilmumisega oleks nagu tõesti „Kasvatuse“ „vesine sisu“ pisut „tahedamaks“ muutund. „Kasvatuses“ ennekuulmata pärlid, nagu: „jultund“, „ülekohtune“, „ogar“ j. t. tulevad K. R. suust nagu tahedad küpsed kartulid kuumast ahjust.

„Loogikaogarale“ Oravale peaks selle „mädamunadega loopimise“ järele igatahes selge olema, et loogika, loogiline mõtlemisviis ei ole mitte „käbituum“, vaid lihtsalt tühi kest, „väline koor“... Olgu küll, et K. Ruut'i jumal ja autoriteet M. Kampmann oma „Loogika õpetuses“ (II trükk, Tartu 1910, lhk. 8) kirjutab: „Kes õieti mõtelda ja õieti oma mõtteid sõnastada tahab, peab tingimata loogika seadusi tundma ja neid tarvitama, sellepärast on loogika tundmine igale kõneleajale ja kirjutajale tarvilik“, aga mis küsib sellest K. R., kes ainult ajalehtede ja ajakirjade kuulutuste sisust jagu saab (nii on ta cand. hist. V. Orav'as mind õieti ära tunnud!) ja loogika raamatuid ainult läbi raamatukapi klaasukse imetleb!

Kui K. R. oleks vaevaks võtnud lugeda (ma ei ütle mitte: õppida!) M. Kampmann'i „Loogika õpetust“, siis oleks ta ka selgusele jõudnud „mõiste jaotuse“ (divisio), selle „liigete“ ja „aluse“ (jaotuse põhjusemõtte — M. K.) kohta (v. M. Kampmann'i „Loog. õp.“ lhk. 23—29) ja ei oleks veel kord õigustand enesest ütleva ta oma sõnadega: „Nagu joodik ei tunne, et ta purjus on, nii ei taipa rumal, et ta rumal on“ (K. Ruut „Eesti rahvakooli ajalugu“ I a. lhk. 26).

Seesama „Teie Kampmann“ niisama nagu „meie Tshelpanov“ varjab mind paksu „soomusega“ haleda näoga rüütli „ümberpööratud piigi otsa“ eest. Ütelus „ääretu igav“ ei ole mitte „stiili ja loogika vastane“ (nagu Koorküla „koolmeister“ arvab), vaid stiili ilustus ehk Teie sõnadega „epitheton ornans“ (v. M. Kampmann „Kirjaseadmise õpetus“, Viljandis 1904, lhk. 34 j. t.). Kui kuulete lauluisa Fr. Kreutzvaldi sõnu „põhjamata magusast ööst“ (ib.), siis ärge arvake, et laulik käseb klaasitäie musta sügisest ööd suhkru siirupiga magusaks teha ja teelusikaga kolm korda päevas sisse võtta.

Teie kirjutate oma raamatukeses („E. r. k. ajal.“ I. a., lhk. 3): „Ajaloost tähtsusest on haritud ringkondades alati arusaadud, on teda uuritud ja kirjutatud“. Teie — K. R. — olete alati ajaloo tähtsusest aru saand, olete teda uurind ja kirjutand, ergo — Teie, K. Ruut, oiete

„haritud ringkondadest“ pärit, — nii arutab „loogikaogar“ Orav. Kuid viimase poolt on see tõesti „jultumus“ otsida K. Ruuti raamatust loogikat, teha tema sõnadest loogilisi järeldusi.... Orav häämeelega vabandab end ja võtab oma sõnad tagasi: Teie ei ole mitte haritud ringkondadest pärit!

Samuti ei olevat K. R. „aukodanik“... tahtsin öelda — „isiklik aukodanik“ vaatamata selle pääle, et ta enese ja minu ühemeelse parema äratundmise järele õigustatud oli seda „aukraadi“ kandma sel ajal, kus „aukraadi kõrgendus (isiklikuks aukodanikuks) anti isegi neile („E. r. k. ajal.“, lhk. 62), kes seminaaris käind ei olnud ja kel kutsetunnistust ei olnudki“. Kuna K. R. oli „kaheklassilisest seminaarist tulnud koolmeister“ (ibidem), siis võis küll järeldada, et temal mainitud „aukraad“ ammugi käes oli. Kui see järeldus K. R. sõnade järele „vale“ on, siis ei ole nend see mitte „Orava loogika sihilikusest“, vaid K. R. kirjutamisviisi puudulikkusest ühelt poolt ja teiselt poolt — minu päädest õiglaselt hinnata K. R. teeneid haridusalal. Kuigi Teil puudub „paber“ „isiklise aukodaniku“ aukraadi kohta, siiski võite end trööstida, et olete enam isiklik aukodanik kui need kadestatud „tõised“, kel „paber“ taskus. Aitab suurest „hõbe aurahast“ (ib., 62) ka... vaesel ajal!

„Ameerika ülesleidmise“ au jääb siiski Teile — K. R. — hoolimata sellest, et minu „kulund iroonia“ küllalt vääriliselt ei suutnud „näägutada“, „ajalooliste faktide“ võltsimist.

Vahet teha Teie kirjutuses „trükivigade ja õigekirjutuse vigade“ vahel mina tõesti „ei osand“, sest kirjaoaskaja trükiladuja oli mõnedki Teie õigekirjutuse vead ära parandand (otsustan seda Teie „vastuväidete“ käsikirja järele, kus leian: „seeni kaua“, „tõine“, „tõt“, „Reimann“ j. n. e.).

Mis puutub sellesse, et „keegi tõine“ nimetas Orava arvustusi Torki ja Treiberi raamatute üle „väikluseks“, „siis võin ainult rõõmustada, et leidub ilmas „suuri“ mehi, kes loevad „väiklasi“ arvustusi ja saja aasta pärast liimutavad oma „suursugused“ arvustused samade raamatute üle, mis Orav'gi omal ajal oma vaatlusobjektiks võtnud.

Ei ole huvituseta kuulda, mis arvavad arvustatud isikud ise minu „väiklusest“. Nad kirjutavad :

„V. a. h-ra Orav !

Tunnistame häämeelega Teie teenet meie ajaloolise koolikirjanduse tõstmiseks jõudu mööda kaasa aidata just tänamatumas „arvustaja“ osas. Rõõmustaval viisil erinevad Teie arvustused selle poolest, et nad mitte ainult kaante järele kirjutatud ei ole, vaid on tõsise töö ning asjasse (ka üksikasjadesse) süvene-

mise tagajärg. Sarnast „väiklust“ võime autoritena ainult tervitada.

• Juhan Tork.
Peeter Treiberg“.

Lõpuks väike korrektiiv „vastuväidete“ autorile. Eksite, kui arvate, et ma „üheski erialas mitte midagi ära teinud ei ole“. Mul on üks eriala — halpust ja rumalust paljastada ja häbisambasse naelutada; ja kui ma sel alal ka rohkem ei ole ära teind, siis vähemasti nii palju, kui seda lugejad leiavad „Kasvatases“ 1921. a. nr. 23—24. — V. Orav.

Kroonika.

Õppetööde vaheajad.

Haridusministeeriumi korraldusel lõpeb õppetöö kesk- ning kutsekoolides 8. aprillil, maal asuvais kooles aga 12. aprillil, ja algab õppetöö pääle pühi: esimestes koolides 24. aprillil, teistes (maal asuvais kooles) 20. aprillil.

Suvised vaheaja puhul lõpeb õppetöö kõigis maal asuvais algkooles 20. mail, kesk- ning kutsekooles ja linnas asuvais algkooles 3. juunil, ja algab sügisel õppetöö esimestes koolides 18. septembril, teistes — 28. augustil.

Erikoolides, mille õppetööaja kohta maksivad erikorraldused, tuleb nende järele käia.

Maakonna koolivalitsused võivad, kus kohalikud olud lubavad, omas piirkonnas kevadel õppeaega algkoolides pikendada künni 3. juunini ja algada õppetööd algkoolides ühes linnas asuvate algkoolidega, iseäranis neis algkoolides, kus õppetöö läind sügisel õigel ajal ei algand, või see mõnesugustel põhjustel pikemaks ajaks katkestati.

Linnakoolivalitsused võivad algkoolides koolitöö lõpetada ka 27. mail, kui kohalised olud seda tungivalt nõuavad, kuid neis koolides tuleb ülestõusmispühade-vaheajaga pidada ainult 13. künni 19. aprillini.

Kesk- ning kutsekoolides on õpilaste vastuvõtmine kevadel 7. künni 10. juunini ja sügisel õpilaste vastuvõtmine ning järeleksamid 23. künni 26. augustini. Algkoolides on õpilaste vastuvõtmine sügisel kolme päeva vältusel enne

õppetöö algust, kuid maakonna- ja linnakoolivalitsused võivad õpilaste vastuvõtmist algkoolides ka kevadel, peale õppetöö lõppu, korraldada.

Jõulupühade puhul lõpeb õppetöö kõigis koolides 22. detsembril ja algab peale pühi 1923. a., maal asuvates koolides 2. jaanuaril, kõigis muis koolides aga 8. jaanuaril. * E. M.

Koolimajade ehitusfondi seaduse eelnõu

esitati Vabariigi Valitsuse poolt Riigikogule 24. jaanuaril s. a.

Selle eelnõu järel kavatseti anda omavalitsustele koolimajade ehitamiseks igal aastal 10 miljoni marka laenu, kuid mitte rohkem kui 100 miljoni marka kogusummas. Rahaasjanduse komisjon tõstis fondi kogusumma 500 miljoni margani ja igal aastal antava laenu summa 20 miljoni margani (esimesel aastal 30 miljoni margani) ja esitas eelnõu nende müüdatustega 8. märtsil Riigikogule. Valitsus ei olnud Riigikogu rahaasjanduse komisjoni seisukohtadega rahul ja nõudis eelnõu Riigikogu päevakorrast äravõtmist ja uuesti komisjoni andmist, mis ka sündis.

Rahaasjanduse komisjoni poolt määratud laenu summa on juba küllalt väike. Tallinna linn üksi tahaks käesoleval aastal 42 miljoni laenu saada. Laenu summa peaks käesoleval aastal vähemalt 100 miljoni margani tõusma. Kuid Valitsus peab ka rahaasjanduse komisjoni summa liig suureks. E. M.

Organisatsioonide teated.

I üleriikline võimlemisõpetajate kongress

3. ja 4. jaanuaril 1922. a. Tallinnas. (Lõpp.)

Adamtau kannab ette referaadi „Võimlemisõpetajate ühistööst ja päevamuredest“.

Võimlemisõpetajail on tarvis ühiselt töötada kutse ja majanduslikes huvides. Peab looma üleriiklise kehakasvatajate organisatsiooni. Võimlemisõpetaja töö on üks raskemaist. Temal tuleb tegutseda vaimliselt, nagu teiste ainete õpetajalgi. Peale selle on temal füüsiline tegevus. Kahekordse töö tõttu peab võimlemisõpetajal puhkus pikem olema. Nädala tundide norm peaks olema 18. Võimlemisõpetaja tarvitab omas ametis rohkem katteid ja jalanõusid, seega on temal lisakulusid. Võimlemisõpetaja, kui kehalise kasvataja, töö pole nii lihtne, nagu paljudele näib ja vastutus on suur. Paljud võimlemisõpetajad lähevad teistesse ametitesse. Töö raskus sunnib neid seda tegema. 12 aastase töö järele peaks võimlemisõpetaja aineilise kindlustusega puhkusele saama. Kõik võimlemisega ühenduses olevad lisatööd peaksid eratasu alla käima üldisel alusel.

Võimlemisõpetajail peaks olema oma häälekandja. „Spordileht“ on meie kasuks vähe teinud. „Jõud ja ilu“ võiks seks saada.

Läbirääkimiste järele võtab kongress järgmised resolutsioonid vastu:

1. Võimlemine koolis olgu rajatud Rootsi süsteemi põhimõttel, põhimõttele vastavat materjaali tarvitades.

2. Kongress peab tarvilikuks, et Eesti koolis kehalisele kasvatusale saaks vähemalt 6 tundi nädalas pühendatud.

3. Võimlemise õppekavade väljatöötamine alg- ja keskkoolide jaoks antakse õpetajate seltside juures olevate võimlemissektsioonide hooleks, kus sektsioon pole, sääl võimlemisõpetajate üldkoosolekute hooleks.

Üldiste juhtnõrude kokkusaadmine, õppekavade väljatöötamise algatamine ja juhtimine jääb Tallinna õpetajate seltsi võimlemise sektsiooni ülesandeks.

Õppekavad töötatakse välja ja panakse vastuvõtmiseks ette teisele üleriiklisele võimlemisõpetajate kongressile.

4. Võimlemise hindamises tarvitada võimist, kui abinõu, mitte ei tule aga võimist ennast hinnata.

Võimlemise hindamiseks tarvitada sõnu „jõuab“ ja „ei jõua“ edasi.

5. Et luua ühtlus pääasjalikult korraharjutustes kui ka võimlemises tarvitatavates terminites koolis ja sõjaväes, tunnistab kongress tarvilikuks, et sõjaministeeriumi poolt Tartus korraldud oskussõnade komisjoni töödest kutsutaks osa võtma võimlemisõpetajate esindajad.

Nimetatud komisjoni töist osavõtmine tehakse Tartu võimlemisõpetajaile ülesandeks.

6. Kongress otsustab, et võimlemist võib ainult sellekohastes tervishoiu nõuetele vastavates ruumes korraldada. Sellekohaste ruumide puudusel peab võimlemist ainult vabas õhus korraldatama.

7. a) Igal koolil olgu võimlemiseks hügieenilistele nõuetele vastavad ruumid (saal, riiete- ja pesemistuba dushiga).

b) Neis kooles, kus ruumid olemas, ärgu tarvitagu neid teisteks otstarveteks ja peetagu nende eest hoolt.

d) Koolivalitsused hoolitsegu, et koolid oleks varustatud võimlemis-, mängu- ja spordiabinõudega.

e) Koolivalitsused muretsegu kõikidele koolidele avarad mängu- ja spordiplatsid.

f) Soovitav oleks, et võimlemissaalides oleks klaverid.

g) Võimlemisõpetajad asutagu koolis ja väljaspool kooli spordi- ja mänguühingud ja võtku tegelikult nende juhatusest osa.

8. Võimlemisõpetajate kongress tunnistab tarvilikuks pöörata haridusministeeriumi poole, et õpilastele antaks võimalus spordiseltside harjutustest osa võtta alaliste külalistena, kui seltsis võimlemise juhatamine on asjatundjate isikute kätes.

9. Võimlemisõpetajad, kui kehalised kasvatajad, peavad karskusliikumist tervislikult väga tähtsaks ja tarvilikuks tema täielist läbiviimist.

11. Kongress tunnistab, et kooli arstid laste tervislik seisukorda kontrollleerides ka laste kehalist arenemist kontrollleeriks ja statistilise materjaali ära kasutaks.

Valgamaa õpetajate päev.

24. ja 25. veebruaril pidasid Valgamaa õpetajad maakonna õpetajate-päeva. Kokku tulnud oli üle saja õpetaja maalt ja linnast. Tähtsamaks päevakorra punktiks oli Valga maakonna õpetajate ühingute liitumine. — liidu loomine. Valga maakonna administratiiv piirkonna laienemisega sai õpetajate liitumine tarviliseks, et siis üksusena kuuluda keskliitu. Juba läind aastal oli sarnane kavatsus Valga õpetajate ühingu. Töötas välja põhikirja ning kutsus maakonnast õp. ühingute esitajad tegelikult liitu teostama. Asi äpardus: maa ühingu ei saanud esindajaid; teisel korral ilmus ainult paar õpetajat. Tänavu võttis liidu loomise maak. koolivalitsus oma hoole, ja kokkukutsutud õpetajate-päeval saadigi sellega hakkama. Heime Õp. Ühingu poolt väljatöötatud põhikiri võeti mõnede muudatustega vastu.

„Päeval“ kanti ette mõned referaadid, nagu „eksperimentaal-pedagoogika“, „meie kool“, „töökool“, Eesti k. grammatika õpetamisest algkoolis“. Neis küsimusis õpet.-päev seisukohta ei võtnud, sest referendit ei esinenudki miskisuguse ettepanekuga, vaid andsid ülevaateid. Ka „töökooli“ üle läbirääkimistest ei võind järeldada, kas ollakse selle poolt või vastu. Võib olla, jäi „töökooli“ õpetusviis tumedaks ja lõpetati ruttu vaieldused. Referaadi „meie kooli“ üle üldse ei vaieldud — ajapuudusel. Viimase refer. puhul „Eesti k. õigekirjutuse õpetamisest algkoolis“, kus kõneleja maha tegi praeguse kirjakeele (mis olla Aaviku keel) ja õiget keelt nägi ainult Viedemanni ning Ahrensi grammatikates, tekkisid elavad vastuvaidlused. Aja hilisuse tõttu katkestati vaidlused ja lõpetati õpet. päev. Referaatide läbiharutamiseks pühendati vähe aega, muidu ei oleks „päevaga“ lõpule saand. Kuid, kui mõned õpetajad üldkoosolekul isiklike asju ei hakkaks harutama ja, teiseks, mõned vähem omi mõtteid kor-daks ning sõnu kokku hoiaks, siis saaks ka lühema ajaga rohkem ära teha. Maak. õpetajate-päeval ei saanud ülevaadet koolitegevusest Valgamaal. Ei kuulnud, kas on kõik korras, või takistusi, mis tingitud ruumide kitsusest koolimajade puudusest, õpetajate puudusest jne. Koolinõunik puudutas õige kergelt koolitööd ja läks üle seletusele eksperimen-

taal-pedagoogikast. Eraldi, omavahelisel kõnelusil, kuuldub õpetajate arvustust käsitöö, võimlemise, laulmise, koduloo j. t. tundide kohta, millede kor-daminek olla seotud mõningate raskus-tega. Õpetajate päeval oleks soovitav olnud lahendada tegelikku kooliellu puu-tuvaid küsimusi. Valgamaa on nendest, kus pole veel korraldatud õpetajaile kur-susi. Loomulik, et võib tulla komistusi koolitöös.

Edaspidi oleks soovitav, et õpetajate päivil puudutaks ka küsimust — haridustegevus välispool kooli, milline üles-anne on suurelt osalt õpetajatega seotud. Loodame, et järgmine Valgamaa õpetajate-päev saab töörikkam.

M—s.

Suure-Jaani õpetajate Ühingu koosolek

Käesoleva õppeaasta algul otsustasid Suure-Jaani õpetajad ennesõjaaegse korralduse jälle maksma panna, nimelt: igas kuus üks koosolek ära pida, kus keegi kohalikest õpetajaist igakord referaadiga efineks. Kõik liikmed on kohustatud teatavas järjekorras referaate pidama. Niisugune korraldus oli meil juba enne suurt ilmasõda maksev ja sellest korraldusest on alati kinni peetud. Ka käesoleval õppeaastal on juba mitmed koosolekud ära peetud. Üks niisugune järjekorraline koosolek oli 4. märtsil s. a. leerimajas kahe referaadiga: pr Pajur — „Koduloo õpetamisest“ ja neiu Martinson: „Joonistamise õpetusest“. Mõlemad referaadid olid põhjalikult ettevalmistatud, mis pärast neid suure huviga kuulati. Pr. Pajur tõi palju asjalikke näitusi oma praktikast, mis kuulajatele mulje jättis, et kodulugu asjast huvitatud õpetaja käes tõesti väärtuslise õppeainena esineb. Neiu Martinson'i referaadist käis põhimõtte läbi — oleme vaene rahvas, vaeste huvidega. Joonistamiseõpetus koolis peab päale oma otsekohese ülesande veel puhtust, korralikkust, maitset ja ilutunnet tõsta aita-ma, milliste vooruste puudumine praegu meie rahval otse kisendav on.

Mõlemale referaadile järgnesid läbi-rääkimised, millest elavalt osa võeti. Koosolek oli rohkearvuline.

Otsustati veel 26. märtsil pidu toime panna, kus ühingu oma segakoor esineb H. Kapp'i juhatusel. *Koosoliija.*

Kuressaare Õpetajate Ühingu aasta-pääkoosolek

oli 28. weebruaril s. a. Saaremaa Eesti Ühisgümnaasiumis. Kokku oli tulnud 14 liiget. Koosoleku algul teatas Saksa gümnaasiumi esitaja hr. Gerchen, et Saksa gümnaasiumi õpetajad terves koosesisus ühinguast ühesaasta algul välja astuvad, sest et neil oma organisatsioon loodud ja selle põhikiri ei luba neid teistest organisatsioonidest osa võtta. Sellega on siis 25-est ühingu liikmest pooled koos ja koosolek otsusevõimeline.

Koosoleku juhatajaks waliti B. Steinberg, protokollkirjutajaks — M. Mikk.

1. päewakorra punkt oli 1921. a. aruanded. Lühikese tegewuse aruande kandis ette ühingu esimees Steinberg, kassa aruande — I. Tarkpea. Mõlemad aruanded wõeti wastu.

2. p. punkt: 1922. a. eelarwe: Ülejääk 1. jaan. 1922. a. on 668 mk. 30 liikmelt tuleks liikmemaksu (à 50 m.) 1500 mk. 1921. a. wõlgu olewast liikmemaksust on loota sissetulekuid 500 mk. — kokku sissetulekuid 2668 mk. Välja-

minekud oleks: asajamise kulud 500 mk. ja kaswatusteaduslise kirjanduse ning ajakirjade muretsemine 2168 mk. — kokku wäljaminekuid 2668 mk.

1922. a. liikmemaks otsustatakse 15. maiks sisse nõuda.

3. Otsustati Saarte Opetajate Ühingu Liit asutada ja sinna asutawa liikmena astuda.

Liidu asutajateks waliti M. Mikk ja J. Tarkpea.

4. Iuhatusse waliti: B. Steinberg, M. Mikk, J. Tarkpea, W. Iõgi (endised) ja G. Kukk. Kandidaatideks: Pukk, Luks ja Warest. Rewisjoni komisjoni waliti: W. Paiwel, A. Toropow (end.) ja W. Ristkok, kand. Keskiõla ja N. Paiwel.

4. punkt. Läbirääkimised. Op. Tarkpea poolt wõeti küsimus üles, kuidas seda wäärnähtust kõrwaldada, et paljud õpetajad ühingu liikmeks ei astu. Otsustati kõikide Kuressaare õpetajate poole pöörata ettepanekuga ühingu liikmeks astuda. Eitawa wastuse saamise korral tuleks motiweeritud põhjus nõuda. —t.

Teated kongresside kohta.

III üleriikline matemaatika, füüsika ja kosmograafia õpetajate kongress.

18., 19. ja 20. aprillil 1922. a. Tallinna tütarlaste kommerskooli ruumides (Jaani tän. nr. 13).

Kongressist wõivad osa võtta: sõna õigusega kõik wabariigi alg-, kesk- ja ülikooli õppejõud. Hääle õigus on aga ainult nende õppeasutuste matemaatika, füüsika ja kosmograafia õpetajail.

Kongressi koosolekud on a) üldised, b) sektsioonides. Sektsioone on kaks: 1) alg- ja 2) keskkooli sektsioonid.

T ö ö k a w a.

Esimene päew — 18. apr.

I. Üldkoosolek.

Kella 11—12 hom. Avamine, juhatus ja sekretariaadi valimine, töökava ja korralduse wastuwõtmine.

Kella 12— $\frac{1}{2}$ Matemaatika õpetamise reformeerimine. Püüded ja eesmärgid. Prof. G. Rågo.

$\frac{1}{2}$ —3. Eestikeelne matemaatika kirjandus. Direktor K. Treffner.

3—5. Lõuna vaheaeg.

II. Sektsioonide koosolekud.

A. Keskkooli sektsioon.

5—6. Kujutav geomeetria keskkoolis. Krahn.

6—7. Fuco Pendlikatse (saksakeelses). Dir. G.

7—8. Katsed elektrofoor masinatega (venekeeles). Prof. V. Kusnetsov.

B. Algkooli sektsioon.

5—6. Metoodilised nõuded aritmeetiliste ülesannete lahendamisel. A. Perli.

6— $\frac{1}{2}$ 7. Lay arvelaud (saksakeeles). Pri. E. Jahnets.

$\frac{1}{2}$ 7—8. Füüsika algkoolis ning tema käsituseks tarvilikud õppeabinõud. Dir. Pantenius.

Teine päev — 19. apr.

I. Sektsioonide koosolekud.

A. Keskkooli sektsioon.

9—10. Logaritmi mõiste selgitamine. Proovi tund Dir. K. Treffner. Õpilased I. realkooli VI. klassis.

10—11. Proovitund füüsikas. V. Erlemann.

B. Algkooli sektsioon.

9—10. Ülesannete lahendamine. Proovitund. A. Perli.

10—11. Arvudega tutvustamine esimese kümne piires. Proovitund. Pr. K. Silde.

II. Üldkoosolek.

11—12. Murre praeguses mehaanikas. Prof. G. Rägo.

12—1. Geomeetria põhimõtetest ja põhilausetest. Prof. J. Sarv.

1—2. Funktsiooni mõiste sissetoomine (saksakeeles). Dir. Blossfeldt.

2—4. Lõuna vaheaeg.

III. Sektsioonide koosolekud.

A. Keskkooli sektsioon.

4— $\frac{1}{2}$ 6. Füüsika õppekava. Dir. A. Kuusik.

$\frac{1}{2}$ 6— $\frac{1}{4}$ 7. Tihedus ja erikaal (saksakeeles). Insp. J. Hansen.

$\frac{1}{4}$ 7— $\frac{1}{4}$ 8. Keskkooli õpilaste praktilised tööd füüsikas. Dir. J. Lang.

$\frac{1}{4}$ 8—8. Elektri potentsiaal. Br. Kolbe.

8— $\frac{1}{2}$ 9. Gaede kann-pumba demonstreerimine (uue mudel). Prof. G. Rägo.

B. Algkooli sektsioon.

4—5. Propedeutilise geomeetria õpetamisest. Õp. K. Wilde.

5—6. Proovitund geomeetrias. Õp. A. Puusepp.

6—7. Proovitund geomeetrias (saksakeeles). Dir. A. Behrsin.

7—8. Proovitudide arvustus.

8— $\frac{1}{2}$ 9. Algebra algkoolides. Õp. Chr. Brüller.

Kolmas päev — 20. apr.

Üldkoosolek.

9—10. Matemaatika sümboolik. Dot-sent J. Kiivet.

10—11. Lõpmatuse mõiste matemaatikas. Dots. H. Jaakson.

11—12. — — — — —
Prof. D. Rootsmann.

12—1. Kodusest füüsika abinõude valmistamisest. Dotsent M. Janson.

1—2. Kuupide sümmeetria. Proovitund. A. Perli.

1—4. Lõuna vaheaeg.

4—7. Sektsioonide ettepanekute harutamine ja vastuvõtmine. Kongressi lõpetamine.

M ä r k u s. Kongressi ajal on korraldatud kommertskooli ruumides matemaatika, füüsika ja kosmograafia õppeabinõude näitus Tallinna koolide, mitmete kodu ja Saksamaa firmade poolt.

Geograafia ja loodusteaduse õpetajate konverents.

Tartu Eesti õpetajate selts korraldab 19. ja 20. aprillil kohaliku maakonna loodusteaduse, geograafia ja koduloo õpetajate konverentsi. Eeskavasse tulewad järgmised küsimused: 1) Geograafia, kui teadus ja õppeaine. 2) Loodusteadus kui õppeaine. 3) Oppeabinõud. 4) Oppekäigud. 5) Koolikirjandus. 6) Opetajate teadmiste laiendamine. 7) Geograafia, koduloo ja loodusteaduse õppekavad ja 8) õppewiisid. Üks osa küsimusi tuleb harutusele konverentsi üldkoosolekul, teine osa asetatakse sektsioonide (geograafilise ja loodusteaduslise) päewakorda. Kõiki, kes sooviksid konverentsil esineda referaadiga, palutakse sellest teatada hr. A. Reebenile, Tartu linnakooliwalitsuses.

Õiendus.

3. jaanuaril s. a. Viljandis peetud Eesti Õpet. Liidu asemikkude kogu koosoleku kirjelduses on eksikombel märkimata jäetud Tartumaa Õpetajate

Liidu esitaja osavõtmine tähendatud koosolekust, mida toimetuses lahkesti vabanda palub.

„LOODUS“

on loodusteadline kuukiri.

- „Loodus“ — avaldab populaar kui ka puhtteaduslisi kirjutusi bioloogia, maateaduse, geoloogia, füüsika jne. aladelt.
- „Loodus“ — pöörab erilist tähelepanu kodumaa loodusnähtuste peale.
- „Loodus“ — toob igas numbris paremate asjatundjate arvustusi eesti-keelsete kui ka võerakeelsete oma alasse puutuvate raamatute üle. Nende arvustuste tõttu on „Loodus“ õpetajatele raamatute hindamise juures kõige paremaks käsiraamatuks.
- „Loodus“ — peab silmas ka välismaail ilmunuid raamatuid ja ajakirju ja ühendab sellega eesti looduse harrastajat välismaade loodusteadlise liikumisega.
- „Loodus“ — on loomulikuks avaldamise paigaks eesti teadlaste kirjutusartiklitele.
- „Loodust“ — on senini toetanud kaastööga Tartu ülikooli vanemad ja nooremad õppejõud, privaat teadlased ja loodusharrastajad.
- „Loodus“ — tarvitab kaastöölisi kogu kodumaalt.
- „Loodus“ — ilmub 6 korda aastas: maksab aastas kodumaal 300 mk., pooles — 165 mk. ja üksik number 60 marka.
- „Loodus“ — ei tohi puududa ühestki koolist ega ühegi looduse sõbra laualt.
- „Loodus’e“ — tellimisi võetakse vastu:

Tartus, K.ü. „Loodus’es“

Vana turg nr. 1. — Toimetus sealsamas.

==== Kuulutused: ====

$\frac{1}{1}$ lehekülg — 2000 mk., $\frac{1}{2}$ — 1100 mk., $\frac{1}{3}$ — 750 mk., $\frac{1}{4}$ — 600 mk.

Kaantel 100% kallim.

KASVATUSTEADUSLINE AJAKIRI „KASVATUS“

Ilmub Eesti Opetajate Liidu väljaandel 2 korda kuus igal 15. ja 30. kuupäeval endises suuruses.

„KASVATUSES“ ilmuvad kirjutused kasvatuse ning hingeteadustest ja meetodilistest kui ka koolikorraldustest küsimustest, teated koolielu tähtsamast sündmustest, eriti kooliühendustest liikumisest kodu- ning välismaal, ülevaated koolitööst, koolikirjandusliste toodete arvustused ning ülevaated ja teated õpetajate kutseühingute tegevusest. 1922 a. kevadel hakkavad koolikohtade esmasilmuma teated vabast koolikohtadest teenistusest õpetajaist jne.

Eriolist tähelepanu lubab „KASVATUS“ tegelikkude kasvatuse-õpetusliste küsimuste lahendamisele ja koolikirjanduse arvustusele. Üheks tähtsamaks ülesandeks peab „KASVATUS“ töökooli küsimuse selgitamist. Üldkasvatuse- ning hingeteadusliste küsimuste käsitlemisel paneb „KASVATUS“ rõhku aine lihtsa ja arusaadava, populäarse käsitlusviisi peale.

Organiseeritud õpetajaskonna häälekandjana loeb „KASVATUS“ omaks tähtsamaks ülesandeks kaitsta meie kooli ja tema huvisid, selgitades küsimusi kooli korraldamise ning juhtimise ja õpetajate kutsehvide alalt.

Sellepärast peaksid meie ainukest kasvatusteaduslist ajakirja lugema kõik meie kooli- ning haridustegelased, eriti aga iga õpetaja, kes tahab seista oma kutse ja ajanõuete kõrgusel. Huvi „Kasvatuse“ vastu ei tohiks puududa ka meie haritud lastevanemail kui ka kõigil neil, kes tähtsaks peavad meie rahva kasvatust ja haridust.

„KASVATUSE“ kaastööliseks on Eesti õpetajad kooliarstid ja haridustegelased. Eriti on kaastööd lubanud järgmised õpetajad, haridus- ning koolinõunikud, kooliarstid ja haridustegelased:

J. Annusson, Riigikogu hariduskomisjoni ja Eesti Õpet. Liidu esimees, keemik; **Chr. Brüller**, Tallinna linnakoolinõunik, arvuteadlane; **I. Eschstamm**, Pärnu tütarl. güm. direktor; **J. Johanson**, Harjumaa koolinõunik; **Dr. H. Jürgenson**, tegelik arst; **J. Kalkun**, Tallinna õp. seminaari loodusteaduse õpetaja; **J. Kents**, Tallinna õpet. seminaari maateaduse õpet.; **O. J. Kiesel**, Tallinna poegl. kauband. kooli õpetaja; **J. Kiivet**, tehnikumi õpetaja, arvuteadlane; **J. Koppel**, Saaremaa koolinõunik; **A. Kuks**, Tallinna linnakoolinõun., hingeteadlane; **A. Kurvits**, Tartumaa koolinõunik; **A. Kõiv**, Valga maak.- ja linnakoolinõunik; **J. Käis**, Võru õpet. semin. direktor, loodusteadlane; **O. Kilgas**, kunsttööst. kooli õpetaja; **A. Kivi**, Haapsalu õpet. seminaari õpetaja; **H. Linsi**, A. Luur ja **M. Meos**, Virumaa koolinõunikud; **F. V. Mikkelsaar**, haridusministri abi ja haridusnõunik; **O. Mälik**, Pärnu linna ühtsrealgüm. direktor; **H. Männik**, loodusteadlane; **N. Neuhaus**, Tallinna II realkooli direktor arvuteadlane; **G. Ollik**, haridusminist. kooliosakonna juhataja; **Cand. hist. V. Orav**, Tallinna poegl. güm. õpet., ajaloolane; **V. Peet**, Tallinna poegl. güm. inspektor; **Prof. J. Piiper**, loodusteadlane; **J. Port**, loodustead. üliõpil.; **J. Piiskar**, Riigikogu liige; **Dr. M. Püümaan**, Riigikogu liige, kooliarst; **V. Raam**, Rakvere õp. semin. direktor, keeleteadl.; **A. Reeben**, Tartu linnakoolivalitsuse juhataja, loodusteadlane; **H. Reimann**, õpe aja, hingeteadl.; **H. Roos**, Tallinna õp. semin. direktor, hingeteadlane; **Prof. D. Rootsmann**, täheteadl.; **M. Roots**, Viljandimaa koolinõunik; **Assist. Jaan Rumma**, loodusteadl.; **J. Rummo**, Vestholmi güm. õpetaja; **R. Rägo**, Riigikohtu prokuröör, õigusteadlane; **Mag. A. Saareste**, (Saaberk), keeleteadlane; **H. Summer**, Harjumaa koolinõunik; **V. Tammann**, Tartu linnakommertsikooli inspektor; **J. Tork**, Tartu õp. semin. direktor, ajalooteadl.; **Cand. hist. P. Treiberg**, ajalooteadlane; **A. Usai**, Põlva linnakoolinõunik; **A. Veidermann**, Tallinna linnakooli juhataja, loodusteadlane; **Dr. phil. Väisälä**, Tartu ülik. professor; **A. Üunapuu**, Eestikeelse õpet. Tallinna II. realkoolis; **J. Üunapuu**, Haapsalu õpet. seminaari direktor; **K. Üunapuu**, Tallinna II. realkooli õpetaja; **E. Enno**, Läänemaa koolin.; **G. Reial**, Tartum. koolinõunik.

„Kasvatuse“ tellimishind on:

aastas	500 marka.
poolaastas	250 „
veerandaastas	125 „
üksiknumber	25 „

Ilmumisi võtavad vastu kõik postkontorid. Üksiknumbrid saadavad kas paremas raamatukaupluses. Endiseid aastakäike on veel saada.

Et „KASVATUSE“ lugejaid üle maa.

ON KUULUTUSTEL

kõige oltarbekohasem paik „KASVATUSES“. Seda peavad eriti silmas kirjastus-, kooli- ja sporditöötajate valmistusarid, raamatu- ja kirjutusmaterjaali kauplused, sest „KASVATUS“ viib nende äriteated otsekohe kõige püsivamaile tarvitajatele — kõigile koolidele kõigis kodumaa nurkades. Loomulik, et koolivalitsused õpetajate valimistekuulutused avaldavad tingimata „KASVATUSES“, kust kaudu valimised asjast huvitatutele kõige paremini teatavaks saavad.

Kuulutuste hinnad on: terve lehekülj. — 2000 marka, 1/2 lehekülje — 1000, 1/4 lehekülje — 500, 1/8 lehekülje — 250 marka. Õpetajate valimiste ja kohaotsimiste kuulutused 1/8 lehekülje suuruses 200 marka. Alalistele ja mitmekordselt kuulutajatele hinnaalandus.

„KASVATUSE“ toimetuse ja talituse.

Address: TALLINNAS, Pikk tän. 54. Kõnetr. 14-63.